

Holma Katariina (2009).

Scheffleriläisiä avauksia aikuiskasvatuksen filosofiaan – välineellisestä rationaalisuuskäsityksestä luopuminen keskustelun mahdollisuuksien laajentajana

Aikuiskasvatuksen kentän filosofisen tarkastelun tavoitteena on tehdä näkyväksi toiminta- ja tutkimustapoihin liittyviä usein tiedostamattomia taustaoletuksia ja näin mahdollistaa näiden taustaoletusten perusteltu arvioiminen ja merkitys. Sillä, mitä oletamme rationaalisuuden mahdollisuuksista ja rajoista, on merkitystä sille, millaista keskustelua aikuiskasvatuksen teoriasta ja käytännöstä näemme mahdolliseksi käydä.

Israel Scheffler, Harvardin yliopiston kasvatusfilosofian professori vuosina 1951–1992, on muotoillut filosofiassaan sellaista rationaalisuuden käsitteen tulkintaa, joka vastaa muun muassa postmodernin ajattelun rationaalisuuden ideaalille esittämiin haasteisiin. Scheffleriläinen rationaalisuuden tulkinta pyrkii välttämään sekä valistusfilosofiaan pohjautuvan tieteooptimismin että postmodernistisen relativismin filosofiset ongelmakohdat.

Scheffler kritisoi ajattelussaan sellaista käsitystä rationaalisuudesta, joka näkee rationaalisuuden alueen puhtaasti välineellisenä. Schefflerin mukaan myös ne päämäärät ja arvot, joita yksilöinä ja yhteisöinä tavoittelemme, kuuluvat rationaalisuuden arvioinnin piiriin. Olennaista on, että scheffleriläinen laaja rationaalisuuskäsitys sopii yhteen tiedon epävarmuutta ja prosessuaalista luonnetta sopivan tietokäsityksen kanssa, kun taas vastakkainen kanta, välinerationaalisuus, olisi yhteensopiva yhtäältä kaiken tiedon suhteellisuutta ja toisaalta varman tiedon mahdollisuutta puolustavien tietokäsitysten kanssa. Israel Schefflerin filosofia osana aikuiskasvatustieteellistä keskustelua on merkityksellinen sikäli, että se huomioi (kasvatus)todellisuuden monikerroksisen ja moniulotteisen rakenteen ja antaa näin arvoa erilaisille lähestymistavoille ja näkökulmille. Maltilliseen filosofiseen realismiin nojautuvana Schefflerin filosofia kuitenkin säilyttää filosofiset perusteet mahdollisuudelle kriittisesti arvioida, vertailla ja uudistaa näitä näkökulmia.

Aikuiskasvatus, 29 (4), 256–263

Holma Katariina (2009).

Schefflerian approach to the philosophy of adult education – abandoning an instrumental understanding of rationality as a way of expanding possibilities for discussion

Philosophical examination of the field of adult education aims to make visible the background assumptions, often unconscious, that are associated with modes of acting and methods of research, thus facilitating a reasonable evaluation of these background assumptions. The assumptions about the possibilities and boundaries of rationality play a role in determining the type of discussion about the theory of adult education that we see as possible.

Israel Scheffler, Professor of Educational Philosophy at Harvard 1951–1992, has formulated an interpretation of rationality that responds to the challenges that postmodern thinking, among others, poses to the ideal of rationality. Scheffler's interpretation of rationality strives to avoid the philosophical problem areas of both science optimism based on Enlightenment philosophy, and postmodern relativism.

In his thinking, Scheffler criticises such understanding of rationality that sees it as purely instrumental. In Scheffler's view, the ends and values that we, as individuals, strive for, also belong to the realm of reason. What is essential is that Schefflerian broad understanding of rationality is harmonious with the concept of knowledge that emphasises the unstable and processual nature of knowledge whereas the opposing view, instrumental rationality, is compatible with the concepts of knowledge that defend the relativity of all knowl-edge, on the one hand, and the possibility of certain knowledge, on the other. Israel Scheffler's philosophy is significant in the debate about adult education in the respect that it takes into consideration the multilayered and multidimensional structure of (educational) reality, thus valuing different approaches and points of view. However, being based on moderate philosophical realism, Scheffler's philosophy retains the philosophical grounds for critically evaluating, comparing and renewing these views, if necessary.

